

Епископ Калистос Вер (Timothy Ware),
Православна Црква

[превод са енглеског Љ. Благојевић (*Orthodox Church*,
Penguin Books Ltd, 1993), Завет, Београд 2001, 11–325]

Тимоти Вер (у монаштву Калистос) родио се 1934. године у месту Бат у Енглеској, у англиканској породици. Гимназију је учио у Лондону, а класичну филологију и теологију у Оксфорду. Године 1958, када је имао двадесет четири године, прихватио је православље. После тога је путовао, а највише је боравио на Светој Гори и острву Патмос у Грчкој, затим у Светој Земљи. Замонашио се 1966. године на Патмосу у манастиру Светог Јована Богослова. Исте године вратио се у Оксфорд на парохију. На Универзитету у Оксфорду предавао је Православно источно богословље. Године 1982. хиротонисан је за епископа Диоклеје (Цариградска патријаршија), а и даље је предавао на Универзитету.

Као добар зналац класичних и савремених језика и одличан православни богослов, он на Западу сведочи православље и животом и писаним богословским делима. Од 1973. године члан је Комисије за разговоре православних и англиканаца. Руководи православним часописом *Ревизија источних Цркава* од 1967. до 1978, а од 1978. уређује богословски часопис *Саборност*.

Као православни богослов Калистос Вер највише се бави светотачким и светотајинским богословљем Цркве. Његова најпознатија дела су: *Православна Црква* (1963), *Евстратије Аргентини* (1964) — у делу говори о Грчкој Цркви под влашћу Турака, *Свети Марко Подвижник* — докторска теза (1965), *Православни њуш* (1979).

Преводи дела Светих Отаца, као и текстове богослужбених књига, на енглески језик: *Умешност молиће* (1966), *Празнични минеј* (1969), *Цвећни шриод* (1978), *Доброшљубље* 1–4 (1979, 1981, 1984, 1995).

У преводу на српски језик од Калиста Вера можемо читати: *Схоластика и Православље: теолошки метод као чинилац раскола*, Теолошки погледи 3 (1973) 196–206; *Мој Имена: Исусова молића у православној духовно-*

сти, Теолошки погледи 4 (1976) 247–267; посебно издање, Београд 1977; *Православни ѿѿи*, превод са енглеског Б. Лубардић, Манастир Хиландар 1997; *Православна Црква*, превод са енглеског Љ. Благојевић, Београд 2001.

Дело *Православна Црква* представља кратку синтезу свега онога што православље јесте у историји и данас и у будућности. Први, већи део књиге (186 стр.) чиста је историја православља у целини, по сегментима и посебним областима до савременог доба. Други, мањи део књиге у ствари је православно катихизис, сажет и садржајан, који доноси православне богословске одговоре на кључна и незаобилазна питања хришћанске вере. Посебност овога дела књиге јесте у томе што се православље као правоживље и правоверје ставља у контекст васељенскости, то јест одговара на данас посебно актуелна питања и изазове односа православља према свим значајним савременим хришћанским деноминацијама: римокатолицима, протестантима, дохалкидонцима (монофизитима), источним хришћанима, англиканцима, старокатолицима, као и на питања односа према екуменизму, мухамеданству и јудејству. Једном речју, књига садржајем и распоредом грађе подсећа на скоро истоимену књигу Јована Мајендорфа *Православна Црква јуче и данас* (превод са француског Р. Поповић, Београд 1998).

Епископ Атанасије Јевтић, говорећи о Калисту Вери, у свом осврту истиче да није реч само о плодном обраћенику у православље већ и о многоплодном сведоку православља у океану западних хришћанских Цркава и савремених живих религија. То сведочење има димензије мисионарења, чак и на бившим традиционално православним просторима. Такво сведочење „није пропаганда, него мирно и поуздано сведочење са извора“.

Наставно-научно веће Богословског факултета Српске православне Цркве у Београду прогласило је преосвећеног епископа Калиста Вера почасним доктором (*honoris causa*). Диплома му је свечано додељена у просторијама Факултета 10. маја 2002. године.

*Радомир В. Поповић**

* Аутор је члан Комисије Наставно-научног већа Богословског факултета за доделу дипломе *honoris causa* епископу спархије Диоклеје Калисту Вери.

Василије Кукусас, *Идруска област Јужне Италије. Јелинско присусџво и православље у Доњој Италији*
(Катерини, издање *Терџиос*, 2002, стр. 310)

Реч је о занимљивом раду у којем се проучава и анализира православље у Јужној Италији, а посебно у области Идруса (данашњи Отранто), од појаве хришћанства до данашњих дана. Као што је познато, сведочење православља никада није прекинуто на италијанском полуострву јер је Васељенска патријаршија поставила у Венецији 1557. митрополита филаделфијског Гаврила Севира, а од 1991. постоји Митрополија Италије. Док о митрополиту Гаврилу Севиру и Митрополији Италије постоји доста података, старијих и новијих, о поменутој области недостају посебне студије. Пред нама је први пут употпуњена слика, јединствена, колико је нама познато, и у јелинској, али и уопште у православној литератури, о животу и деловању православних у тој области.

Писац у шест поглавља излаже историјски и духовни пут православних у Јужној Италији, а посебно у Идруској области.

Структура рада је следећа:

Прво поглавље — *Епархија Идруска у њолиџичкој историји* (41–74)

Војни и политички догађаји су, као што је познато, уско повезани са црквеним. Због тога писац подробно анализира политички, војни и економски значај Идруске области у византијском периоду, а подробно проучава и односе Западне Цркве са Норманима, као и Млечана са Грцима из Јужне Италије.

Друго поглавље — *Епархија Идруска њод јурисдикцијом Васељенске патријаршије* (77–108)

У овом се поглављу проучава црквена историја Идруске области до XI века. Писац наводи црквено-историјске разлоге који су довели до подизања ранга ове епархије у архиепископију и митрополију (968) са јурисдикцијом над пет епархија. Сматрамо значајним то што је писац показао да је сведочење епископа Лутпранда из Кремоне о забрани латинског језика и богослужбеног

типика у Јужној Италији у X веку лажно, јер ово лажно сведочење преносе и православни писци и јерарси. Описује се и место ове области у синтагматиконима Васељенског трона, као и живот јеврејске заједнице у граду.

Треће поглавље — *Црква Идруса под папском влашћу* (110–128)

Идрус је пао у руке Нормана 1068. године и црквено је потчињен Западној Цркви. У таквим околностима писац проналази елементе декаденције, највероватније зато што Рим није желео развијену област насељену Јелинима. Та се декаденција окончала турским освајањем и уништењем Идруса 1480. године. Писац даље прати насељавање ове области православним Јелинима и Албанцима избеглицама у XV и XVI веку, и анализира разлоге због којих избеглице нису могле значајније утицати на затечено црквено стање.

Четврто поглавље — *Епископије Идруске области. Каталог епископске Идруске области* (131–171)

Ово је први пут, како сматра аутор, да је дата црквена историја епископија Идруске области. То су: Tricarico, Tursi, Gravina, Matera и Acerenza. Тако имамо на располагању основне представе о тим епископијама, као и црквени каталог. Формирањем и припајањем тих епископија митрополији Идруса постигнута су два циља: а) повезане су јелинске заједнице Јужне Италије, и б) латинске митрополије одвојене су од јелинских. Можда се највећим доприносом аутора може сматрати успостављање, на основу извора, епископског каталога Идруске области, који је допуњен именима нових јерараха.

Пето поглавље — *Заједнице Италиогрка (Italogreci) у области Ојтранта* (175–230)

Латинска Црква користила је насилна средства да би латинизовала православне Јужне Италије. Притисци сваке врсте, претње, обећања, економско искоришћавање, затрпавања и уништења цркава, литургијских сауда и књига, убиства, приморала су већину православних на латинизацију. Поједини су успели да сачувају до XVII века православни литургијски типик као унијати, служећи интересима Рима.

Шесто поглавље — *Духовни и монашки живот Идруске области* (233–264)

У овом се поглављу аутор посебно бави духовним стваралаштвом православних и развојем монашког живота у области Идруса. Чињенице сведоче о јединственим уметничким делима која су створили Јелини, лаици и монаси, а која до данас изазивају дивљење: митрополијска црква Светог Петра (Otranto), црква Светог Стефана (Soletto), манастир Светог Николе (Otranto), манастир Светог Никите (Melendugno), крипта Свете Христине и

Марине (Carpignano), крипта Светог Севастијана (Sternatia) итд. Вредно пажње је да чак и латински споменици у периоду од XII до XIV века носе снажна обележја православног утицаја: Саборна црква (Otranto), црква Свете Екатерине (Galatina) итд.

Ова је студија допуњена још и богатим фотографским и архивским материјалом (283–310), који је аутор прикупио истраживањима на лицу места, у селима, градовима и библиотекама Јужне Италије. Сам је нацртао карте које, први пут, назначују црквене границе области Идруса и епархија у византијском периоду.

На крају, наше је мишљење да ова књига представља значајан допринос разумевању и вредновању улоге православних у Јужној Италији. Стручњаци, али и љубитељи историје, могу у њој пронаћи значајне податке. Најзад, Идруска област Јужне Италије још једном нас подсећа на средства која је користила Римокатоличка Црква у покушају латинизације православних. Књига може бити подстицај за даља истраживања утицаја и улоге православних (рецимо, православних Срба) у другим деловима италијанског полуострва.

Зоран Крсћић